

צמחונות הלכתית

על הצמחונות והטבעונות בזמננו מנקודת מבט הלכתית-אורתודוקסית

1. **שמות, פרק כ"ג, פסוק ה':**
"כִּי־תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאֵךְ רֹבֵץ תַּחַת מְשָׁאוֹ וְחִדַּלְתָּ מְעֹזָב לוֹ עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ"
1.1 **פירוש הרב שמשון בן רפאל (רש"ר) הירש) לפסוק:**
"ויש להעיר עוד, שבחובת הפריקה רואה ההלכה לא רק מצוה כלפי האדם המנוע מעשיית מלאכתו, אלא גם כלפי הבהמה הסובלת: "צער בעלי חיים דאורייתא". לאדם הוא חייב לעזור רק "עמו": כשזה עצמו טורח בכל כוחו. אולם כדי למנוע צער מן הבהמה הוא חייב להגיש עזרה – אפילו בעל הבהמה יושב בטל, בניגוד לחוק, ומשאיר לו לבדו את ל העבודה; אלא שבמקרה זה הוא זכ"י ליטול שכר. ועוד למדו שם: "אוהב לפרוק ושונא לטעון" – מצוה בשונא כדי לכונן את יצרו": אף על פי שמצוות הפריקה, שהיא מצוה כלפי האדם והבהמה, קודמת למצוות טעינה (דברים כ"ה, ד'), שאינה אלא כלפי האדם, הרי ש"שונא לטעון" עדיך מ"אוהב לפרוק", הואיל וגדול המתגבר על יצרו"
2. **קהלת, פרק ג':**
"אֲמַרְתִּי אֲנִי, בְּלִבִּי--עַל-דִּבְרַת בְּנֵי הָאָדָם, לְבָרֵם הַאֲלֹהִים; וְלִרְאוֹת, שְׁהִים-בְּהִמָּה הִמָּה לָהֶם (י"ט) כִּי מִקְרָה בְּנֵי-הָאָדָם וּמִקְרָה הַבְּהִמָּה, וּמִקְרָה אֶחָד לָהֶם--כְּמוֹת זֶה כֵּן מוֹת זֶה, וְרוּחַ אֶחָד לְכֹל; וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן-הַבְּהִמָּה אֵין, כִּי הִכַל הֶבֶל (ט) הִכַל הוֹלֵךְ, אֶל-מְקוֹם אֶחָד; הִכַל הָיָה מִן-הָעֶפֶר, וְהִכַל שָׁב אֶל-הָעֶפֶר:
3. **תלמוד בבלי, בבא מציעא, ל"ב-ל"ג:**
"מצוה מן התורה לפרוק, אבל לא לטעון: מאי 'אבל לא לטעון'? אילימא 'אבל לא לטעון כלל' - מאי שנא פריקה, דכתיב: 'כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב עזב תעזב עמו' - טעינה נמי הכתיב: לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם) הקם תקים עמו? אלא: מצוה מן התורה לפרוק בחנם, ולא לטעון בחנם אלא בשכר; רבי שמעון אומר: אף לטעון בחנם. תנינא להא! דתנו רבנן: 'פריקה בחנם, טעינה בשכר; רבי שמעון אומר: זו וזו בחנם'. מאי טעמייהו דרבנן? דאי סלקא דעתא כרבי שמעון - לכתוב רחמנא טעינה, ולא בעי פריקה, ואנא אמינא: ומה טעינה - דלית בה צער בעלי חיים, וליכא חסרון כיס חייב, פריקה - דאית בה צער בעלי חיים וחסרון כיס לא כל שכן! אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא? - לומר לך: פריקה בחנם, טעינה בשכר. ורבי שמעון - מאי טעמא? משום דלא מסיימי קראי. ורבנן: אמאי לא מסיימי קראי? הכא כתיב 'רובץ תחת משאו' התם כתיב 'ונפלין בדרך': דרמו אינהו וטעונייהו באורחא משמע, ורבי שמעון: 'ונפלין בדרך' אינהו וטעונייהו עלוייהו משמע. אמר רבא: [עמוד ב] מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא; ואפילו רבי שמעון לא קאמר אלא משום דלא מסיימי קראי, אבל [אילו] מסיימי קראי דרשינן קל וחומר....תא שמע': בהמת עובד כוכבים ומשאוי ישראל – וחדלת) שמות כג ג: כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו). ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא - אמאי 'וחדלת'? 'עזב תעזב' מבעי ליה?!.... אמר ליה: הא מני? - רבי יוסי הגלילי היא, דאמר צער בעלי חיים לאו דאורייתא.....
4. **רבי משה בן מימון (הרמב"ם), מורה נבוכים, חלק ג', פרק י"ז: (תרגום פרופסור מיכאל שוורץ)**
"דברים 'צער בעלי חיים דאורייתא' (בבא מציעא, ל"ב, ב') על סמך דברו 'על מה הכית את אתנך' (במדבר, כ"ב 32) בא להביאנו לידי שלמות, כדי שלא תהיינה מידותינו מידות של אכזריות ולא נכאיב לשווא, ללא תועלת, אלא נתכוון לרחם ולחמול – אף על איזושהי חיה המזדמנת במקרה"
5. **רבי משה איסרליש (הרמ"א), שו"ע אבן העזר סימן ה', סעיף י"ד:**
"כל דבר הצריך לרפואה או לשאר דברים, לית ביה משום איסור צער בעלי חיים."
6. **הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הראי"ה קוק), חזון הצמחונות והשלום, פסקה י"א:**
אף גם זאת, לו היו חובות המוסר נוהגים בשפע בין האדם לבע"ח, גם בזמן העדר השלמות המוסרית, היו גורמים רעות רבות ועכוב התפתחות למוסר האנושי גם מצד אחר. כי הנה רגש הטוב והיושר שבאדם מבקש את תפקידו, והוא הדופק ג"כ לפעמים על דלתי לב רשעי ארץ, ומכריחם לבקש במה להשקיט את רעבון הצדק הטבעי שלהם, יסוד כח התשוקה שהיא מעמרת את העולם, ולפעמים תמצא רשע עריץ בוחר לו ענין מוסרי, ושש לעשות צדק כדי להשקיט בזה מוסר כליותיו והנחם הטבעי המפעם בקרבנו. ואם ההתחסדות עם בע"ח היתה מפורסמת לחפץ של צדקה קבועה במין האנושי, וזאת היתה בהכרח באה עם סידור החיובים המוסריים נגדם, אפילו אם היו רק באופן שלילי, אז היינו פוגשים המון גדול

של רשעי תבל, המשחרים לטרף כזאבי ערב, זובחי אדם באין חמלה, ומוסר כליותיהם, כשהיה מעיק להם, היו ממלאים ברוחה ע"י חסידות עם בע"ח, שאין ביחשם אותן הסבות הגורמות לפשעים של שלטון האדם באדם לרע לו, הבאות לרוב מסיבת שנאת קנאה וכיוצא בהם, שהרי בעה"ח אינם משיגים את גבול מחיתם, כבודם ותאוותיהם של רעי אדם הללו. חכמת האדם להרע היתה מוצאת כאן כר נרחב לסכסך את הרעות, והבקרת שהיא מבקרת מומין כשהיתה מצגת את הכללים שתמצא באדם מה שאין דוגמתם בבע"ח כלל, היתה מחזקת ידי מרעים כאלה, ואין ערוך לכל המהומה, המגירת והמצוקה, ענוי הדין ועיוות המשפט, שהיו יוצאים לרגלי הסכמות מפורסמות כאלה. ע"כ ראתה ההסכמה האלהית, שרק היא יכולה לסול מסילות בקרב כליות ולב, לנתק את פתיל החבור בין האדם לבע"ח, למען יתרכז מרכז המוסרי האנושי בטובתו המיוחדת ואז, רק אז, יצליח להביא לו את אשרו בקץ הימים.

7. יומנם של אדם וחווה, מארק טוויין: (תרגום חופשי, שלי)

She says the Snake advises her to try the fruit of that tree, and the result will be a fine and noble education. I told her there would be another result, too---it would introduce death in the world. I advised her to keep away from the tree. She said she wouldn't. I foresee trouble. Will emigrate. (Lighting change) I escaped last night and rode a horse all night as fast as he could go, hoping to clear out of the Park and hide in some other country before the trouble could begin; but it was not to be. About an hour after sun-up, as I was riding through a plain where thousands of animals were grazing, all of a sudden the plain was a frantic commotion, and every beast was destroying its neighbor. I knew what it meant---Eve had that fruit and death had come into the world. The tigers ate my horse, paying no attention when I ordered them to desist, and they would have eaten me if I had stayed. I found this place outside the Park, and was fairly comfortable for a few days until she found me out.

היא אומרת שנחש מציע לה לנסות את פירות אותו העץ, ושהתוצאה תהיה השכלה מלכותית ונעימה. אמרתי לה שתהיה עוד תוצאה – המוות יגיע לעולם. אני ייעצתי לה לא להתקרב לעץ. היא אמרה שהיא תשתדל לעשות כן. אני מרגיש שצרה בדרך. אברח. (מכת ברק) ברחתי אתמול בלילה ורכבתי על סוס כל הלילה מהר ככל שהוא יכל, בתקווה להתרחק מהפארק ולהתחבא במדינה כלשהי לפני שהצרה תגיע; אבל זה לא היה אמור להיות.

בערך שעה אחרי הזריחה, כשרכבתי דרך איזור בו אלפי חיות חיו, פתאום כל האיזור היה מהומה ענקית, וכל חיה ובהמה השמידה את השכנה שלה. ידעתי בדיוק מה זה אומר – חווה אכלה מהפרי והמוות הגיע לעולם. הנמרים אכלו את הסוס שלי, בלי להתייחס בכלל כשציוותי עליהם להפסיק, והם כנראה היו אוכלים גם אותי אם הייתי נשאר. מצאתי את המקום הזה מחוץ לפארק, והיה לי די נוח לכמה ימים עד שהיא באה ומצאה אותי.

שבת שלום!